

Dr. İsa COŞKUN

Tağşişle mücadelede devlete ve et sektörüne büyük görev düşüyor

Et ürünlerinde yapılan taklit ve tağşişin gıda güvenliği ve halk sağlığını tehdit ettiğini belirten Türkiye Süt, Et, Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği Derneği (SETBİR) Yönetim Kurulu Başkanı Dr. İsa Coşkun, "Hileli üretim yapan firmalar hem kaliteyi düşürmekte hem de işini düzgün yapan firmalar için olumsuz rekabet koşulları yaratmaktadır. Bunun engellenmesi hem kamu otoriteleri hem de sektörümüzün sorumluluğudur" diyor.

İsa Bey merhaba. Güncel verilere göre, Türkiye'de kırmızı et sektörünün bugünkü durumunu bizimle paylaşabilir misiniz?

TÜİK, Hayvancılık İstatistiklerini haziran ayı ve yıl sonu olmak üzere iki kez açıklamaktadır. Aşağıdaki tablonun (ülkemizde hayvan varlığı başlıklı tablo) en sağ sütununda 2023 yılı haziran ayı sonundaki hayvan sayılarıyla 2024 yılının haziran ayı sonundaki ait hayvan sayılarının değişimi karşılaştırılmıştır. Bu hesaplara göre büyükbaş hayvancılık sektöründe hafif bir düşüş yaşanırken küçükbaş hayvancılık sektöründe hafif bir artış görülmektedir. 2023 yılı kırmızı

et üretim istatistikleri, bu yılın mayıs ayında açıklanmış olup, ülkemizde toplam kırmızı et üretimi bir önceki yıla göre %8,8 artarak 2 milyon 384 bin 47 ton olarak tahmin edilmiştir. Üretilen bu kırmızı etin %70'ini siğir eti, %24'ünü ise koyun eti oluşturmaktadır.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre, 2023 yılında dünyadaki toplam kırmızı et üretiminin (kanatlı eti ve domuz eti hariç) 97,6 milyon ton karkas ağırlık eş değeri olduğu tahmin edilmektedir. Toplam kırmızı et üretimi yine aynı yıl Avrupa Birliği'nde (AB) 11,2 milyon ton, ülkemizde ise 2,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu veriler

değerlendirildiğinde, dünyadaki toplam -domuz hariç- kırmızı et üretiminin %2'si Türkiye'de gerçekleşmektedir. AB'deki üretimle kıyaslandığında ise üretimimiz, AB'nin %21,4'ü seviyesindedir.

"SON 1 YILDAKİ FİYAT ARTIŞLARI %50 İLA %85 ARASINDA DEĞİŞİYOR"

Şu anda piyasada et ürünlerinin fiyatları ne durumda, geçtiğimiz yıldan bu yana fiyatlarda değişkenlikler ne şekilde oldu? Farklı et ürünlerinin fiyatlarından örnekler verebilirseniz çok sevinirim.

Dünyada pandemiyle başlayan, ardından Rusya-Ukrayna savaşıyla

.....
 "Et ürünlerinde, büyükbaş ve/veya küçükbaş hayvan karkas etlerinden üretilen ürünlere, kanatlı eti ve sakatatın katılması en yaygın görülen hilelerdir. Tek tırnaklı hayvan eti de maalesef bazı ürünlere katılmaktadır. Bu uygunsuzlukların nedenleri arasında maliyet düşürme çabaları, haksız rekabet avantajı elde etme isteği yer almaktadır."

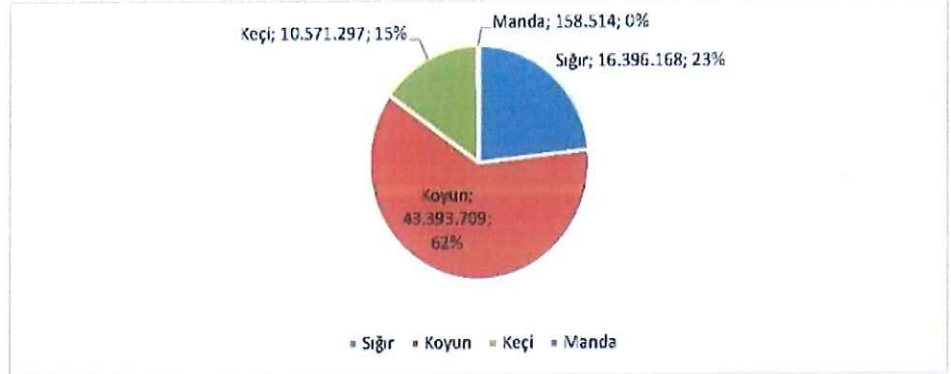
çabaları, haksız rekabet avantajı elde etme isteği yer almaktadır.

Et ürünlerinde taklit ve tağşiş yapan firmaların profilleri hakkında neler söylemek istersiniz? SETBİR üyeleri içinde hileli üretim yapan bir kuruluşa rastlandı mı?

Ülkemizde süt ve kırmızı et sektöründe uluslararası normlara uygun üretim yapan çok sayıda işletmemiz mevcuttur. Bu bağlamda tüketicinin de güvenli ve kaliteli gıdayı talep etmesinin sağlanması için bilinçlendirme çalışmalarının yapılması önemlidir. Taklit ve tağşiş yapan firmalar genellikle düşük maliyetle üretim yaparak piyasada haksız avantaj elde etmeyi amaçlarlar. Ancak bu durum sektörün genel güvenilirliğini ve tüketicinin güvenliğini zedeledir. Hileli üretim yapan firmalar hem kaliteyi düşürmekte hem de işini düzgün yapan firmalar için olumsuz rekabet koşulları yaratmaktadır. SETBİR üyeleri olarak, kaliteli üretim yapmak ve sektördeki güveni pekiştirmek adına çalışmalar yapmaktayız.

TAĞŞIŞLE ETKİN MÜCADELE İÇİN....
 Size göre et ürünlerinde taklit ve tağşişin engellenmesi için kamu

Ülkemizde türlerine göre hayvan sayıları (Baş)

Kaynak: TÜİK, Haziran 2024

Ülkemizde Kırmızı Et Üretimi (Ton)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Toplam	1.661.767	1.740.616	1.785.952	1.952.038	2.191.625	2.384.047
Sığır	1.281.234	1.330.169	1.341.446	1.460.719	1.572.747	1.670.606
Manda	6.515	7.150	8.424	10.831	13.586	15.386
Koyun	291.179	316.170	345.639	385.933	489.354	569.066
Keçi	82.839	87.126	90.443	94.555	115.938	128.989

Kaynak: TÜİK

otoritelerine ve de sektöre düşen sorumluluklar nelerdir, neler yapılması gerekmektedir? Bu bağlamda tüketicilere mesajlarımız nelerdir?

Et ürünlerinde taklit ve tağşişin engellenmesi hem kamu otoriteleri hem de sektörün sorumluluğudur. Bu sorumlulukların yerine getirilmesi, gıda güvenliğini artırmak ve tüketiciyi korumak adına önemlidir. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın denetimleriyle taklit ve tağşiş yapılan ürünleri içeren listeleri yayımlaması, sektördeki usulsüzlüklerin önüne geçilmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Bu tür önlemler sadece gıda güvenliğini sağlamayı değil, aynı zamanda sektörde dürüst üreticilerin korunmasını ve haksız rekabetin engellenmesini de amaçlamaktadır.

Sektörde faaliyet gösteren firmalar,

ürünlerin izlenebilirliğini sağlayarak doğru etiketleme ve sürekli kalite kontrolü yapma süreçlerini güçlendirerek, tüketicilerin güvenliğini artırmalı ve gıda güvenliğini standartlarına uygun hareket edilmesini temin etmelidir. Tüketiciler, etiket okuma alışkanlığı geliştirerek, satın aldıkları et ürünlerinin içeriklerini dikkatlice incelemelidir. Şüpheli bir ürünle karşılaştıklarında, ürünü almamak ve bu durumu Alo 174 Gıda Hattı'na bildirerek, hileli ürünlerin piyasada dolaşmasını engellemeye yardımcı olmalıdırlar. Ayrıca, hileli et ürünlerinin sağlık üzerinde olumsuz etkileri olabileceği için güvenli gıda seçeneklerini tercih etmeye özen göstererek, sağlıklı beslenmeye katkı sağlamalıdırlar.

Ülkemizde Kişi Başına Kırmızı Et Tüketimi

	Nüfus	Toplam üretim (ithalat dâhil, ton)	Kişi başı tüketim (kg)
2017	80.810.525	1.459.206	18,06
2018	82.003.882	1.717.520	20,94
2019	83.154.997	1.745.665	20,99
2020	83.614.362	1.790.532	21,41
2021	84.680.273	1.953.243	23,07
2022	85.279.553	2.192.033	25,70
2023	85.372.377	2.418.466	28,33

devam eden küresel ekonomik sorunların yaşandığı ve ülke olarak 11 ilimizi etkileyen deprem felaketiyle karşılaştığımız zor bir beş yıllık dönemden geçtik. Sadece ülkemizde değil dünyada da artan nüfus, mevcut doğal kaynakların etkin kullanılamaması, değişen yaşam standartlarının yarattığı olumsuzluklar etkisini dünya üzerinde çeşitli krizlerle göstermektedir. Ekonomik kriz, petrol krizi, küresel kriz, gıda krizi ve benzeri krizler altında yaşanan sorunların yansımasıdır.

Dünya çapında gıda fiyatlarındaki yüksek artışlar bir küresel krize dönüşmüş, siyasal ve ekonomik istikrarsızlıklar ve sosyal huzursuzluklar ortaya çıkmıştır. Dünya gıda krizinin temel nedeni arz ve talep dengesinin değişmesiyle ilgilidir.

Yem, besi materyali canlı hayvan, akaryakıt, elektrik ve işçilik gibi girdilerde yaşanan fiyat artışları 2023 yılı içerisinde de devam ettiği için üretim maliyetleri artmıştır. 2024 yılında enflasyonla mücadele için para ve maliye politikasının etkin şekilde uygulanmasının yanı sıra yapısal tedbirler de önem taşımaktadır.

Ülkemizde süt hayvancılığı yapan işletmelerden alınan erkek hayvanlar besilik olarak yetiştirilmektedir. Süt hayvancılığında meydana gelen durum doğrudan et sektörünü de etkilemekte ve yeterli besilik canlı hayvan arzı bulunamamaktadır. Bu arz açığı hem damızlık hem de besilik büyükbaş ithalatı yapılarak giderilmeye çalışılmaktadır.

Ulusal Kırmızı Et Konseyi haftalık olarak dana karkas kesim fiyatlarını açıklamaktadır. Bu kapsamda geçtiğimiz yıl kasım ayıyla bu yılın kasım fiyatlarını karşılaştığımızda %49 artış olduğu hesaplanmaktadır. TÜİK'in yayımladığı olduğu tüketici fiyat endeksi verilerine göre, bu yılın eylül ayıyla geçtiğimiz yılın eylül ayı karşılaştırıldığında, dana etinde %56,85, kuzu etinde %85,58, sucuk, sosis,

ÜLKEMİZDE HAYVAN VARLIĞI (BAŞ)

	2020	2022	2020 - 2022 %Değ.	2023 (Haziran)	2024 (Haziran)	2023 - 2024 Haziran %Değ.
Büyükbaş	18.157.971	17.023.791	-6,25	16.687.768	16.554.682	-0,80
Siğir	17.965.482	16.851.956	-6,18	16.520.965	16.396.168	-0,76
Kültür	8.838.498	8.295.825	-6,14	8.147.005	8.022.937	-1,52
Kültür Melezi	7.594.127	7.324.866	-3,55	7.267.667	7.407.762	1,93
Yerli	1.532.857	1.231.265	-19,54	1.106.293	965.469	-12,73
Manda	192.489	171.835	-11,92	166.803	158.514	-4,97
Küçükbaş	54.112.626	56.265.750	3,98	53.274.118	53.965.006	1,30
Koyun	42.126.781	44.687.888	6,08	42.565.444	43.393.709	1,95
Merinos	3.547.033	3.958.934	11,61	3.918.678	3.978.749	1,53
Yerli	38.579.748	40.728.954	5,57	38.646.766	39.414.960	1,99
Keçi	11.985.845	11.577.862	-3,40	10.708.674	10.571.297	-1,28
Kıl	11.698.825	11.320.208	-3,24	10.496.158	10.370.962	-1,19
Tiftik	287.020	257.654	-10,23	212.516	200.335	-5,73

Baş	2010	2020	% Değişim	2020 Haziran	2024 Haziran	% Değişim
Siğir	11.369.800	17.965.482	58,01	18.426.219	16.396.168	-11,02
Koyun	23.089.691	42.126.781	82,45	42.712.580	43.393.709	1,59
Keçi	6.293.233	11.985.845	90,46	12.350.811	10.571.297	-14,41
Manda	84.726	192.489	127,19	188.771	158.514	-16,03

Kaynak: TÜİK

.....
"2023 yılı kırmızı et üretim istatistikleri, bu yılın Mayıs ayında açıklanmış olup, ülkemizde toplam kırmızı et üretimi bir önceki yıla göre %8,8 artarak 2 milyon 384 bin 47 ton olarak tahmin edilmiştir. Üretilen bu kırmızı etin %70'ini siğir eti, %24'ünü ise koyun eti oluşturmaktadır."

salam vb. şarküteri ürünlerinde ise %60,22 artış olduğu görülmektedir.

Türkiye'de kişi başı kırmızı et tüketimi nedir, gelişmiş ülkelerde tüketim rakamları ne durumda? Ülkemizde kırmızı et tüketimini etkileyen faktörleri anlatabilir misiniz?

Kırmızı et tüketim verilerine ilişkin TÜİK ya da Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından bir istatistik yayımlanmamaktadır. Bu kapsamda, ülkemizde üretilen kırmızı et ve ithal edilen karkas et miktarı toplanarak, üretilen et tüketilmiştir varsayımı altında toplam üretimin toplam nüfusa bölünmesiyle kişi başı tüketim yaklaşık olarak hesaplaması tarafımızca yapılmıştır. Son açıklanan

kırmızı et üretim verilerine göre ülkemizde yıllık kişi başı yaklaşık 28 kg kırmızı et tüketimi olduğu hesaplanmaktadır. Bunun yanı sıra ülkemizdeki diğer et türlerinin tüketimine ilişkin 5-6 kg/yıl balık ve 22-23 kg/yıl kanatlı eti tüketimi olduğu değerlendirildiğinde toplam yıllık 55-57 kg/kişi et tüketimi olduğu söylenebilir.

ET ÜRÜNLERİNDE EN ÇOK YAPILAN HİLELER

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın Ekim ayı başından itibaren açıkladığı taklit ve tağşiş listelerinde et ürünleri en fazla hile yapılan ürün gruplarının başında geliyor. Et ürünlerinde en fazla görülen aykırılıklardan söz edebilir misiniz?

Tarım ve Orman Bakanlığı bu listeleri tüketicinin doğru bilgilendirilmesi ve gıda güvenliğinin sağlanması açısından ilgili mevzuata göre yayımlamaktadır. Türkiye'de üretilen et ve süt ürünlerinde zaman zaman tespit edilen gıda güvenliği ihlalleri ve taklit/tağşiş uygulamaları, halk sağlığını riske atmaktadır. Tağşiş, gıda maddesinin yasal düzenlemelere veya izin verilen standartlara aykırı şekilde üretilmesi anlamına gelir ve bu alanda çeşitli örneklerle karşılaşmaktadır. Et ürünlerinde, büyükbaş ve/veya küçükbaş hayvan karkas etlerinden üretilen ürünlere, kanatlı eti ve sakatatın katılması en yaygın görülen hilelerdir. Tek tımsaklı hayvan eti de maalesef bazı ürünlere katılmaktadır. Bu uygunsuzlukların nedenleri arasında maliyet düşürme

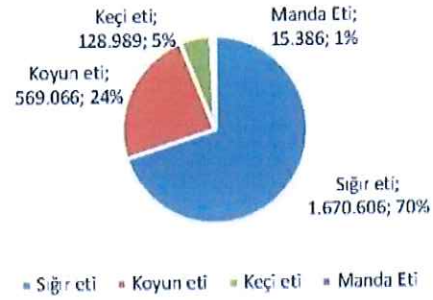

"SETBİR olarak ithalata bakış açımız, yerli üretimin artırılması ve dışa bağımlılığın azaltılması yönündedir. Ayrıca en önem verdiğimiz konulardan biri, ithalatın besilik canlı hayvan olarak yapılması ve içerdeki üreticilerin/besicilerin zarar görmemesidir."

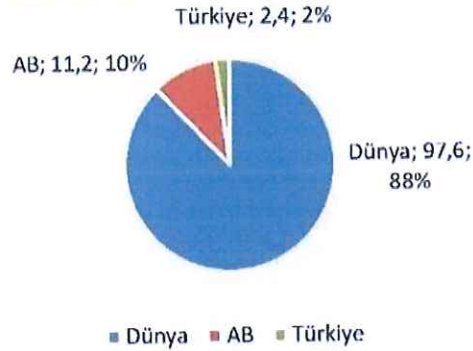
DAMIZLIK SIĞIR İTHALATINDA ARTIŞ SÖZ KONUSU

Et fiyatlarının yüksek olması yıllardır tartışılan ithalat konusunu akıllara getiriyor. Şu anda Türkiye yılda hangi ülkelerden, ne kadarlık et ve besi hayvanı ithalatı yapıyor? SETBİR olarak ithalata bakışımız nedir?

TÜİK verilerine göre 2024 yılının 10 aylık diliminde ithal edilen damızlık olmayan sığır sayısı 183 bin 101 baş iken, damızlık sığır sayısı 117 bin 989 baş olup; 2023 yılının aynı döneminde ise ithal edilen damızlık olmayan sığır sayısı 507 bin 677 baş, damızlık sığır sayısı da 76 bin 403 baş olmuştur. Bu

Kırmızı Et Üretim Miktarları (Milyon ton)

Kaynak: FAO Gıda Öngörüler Raporu, Kasım 2024, TÜİK

verilere bakıldığında, damızlık olmayan sığır ithalatı azalmış, damızlık sığır ithalatı ise artış göstermiştir. 2023 yılı içerisinde damızlık sığırlar AB ülkeleri ve ABD'den; besilik sığırlar ise AB ülkeleri, Brezilya, Şili ve Uruguay'dan ithal edilmiştir. 2024 yılı içerisinde gerçekleştirilen damızlık sığır ithalatı ise AB ülkeleri, ABD ve Uruguay'dan; besilik ithalatı AB ülkeleri, Brezilya ve Uruguay'dan yapılmıştır. Karkas et ise, Et ve Süt Kurumu tarafından Fransa, İtalya, Polonya, Romanya,

Avusturya ile Bosna Hersek'ten ithal edilmiştir. Et ve et ürünleri ihracatı en çok Orta Doğu ülkeleri, Türk Cumhuriyetleri, Arap ülkeleri ve bazı Uzak Doğu ülkelerine gerçekleştirilmiştir.

SETBİR olarak ithalata bakış açımız, yerli üretimin artırılması ve dışa bağımlılığın azaltılması yönündedir. Ayrıca en önem verdiğimiz konulardan biri, ithalatın besilik canlı hayvan olarak yapılması ve içerdeki üreticilerin/besicilerin zarar görmemesidir.

SETBİR'İN ÇÖZÜM REÇETESİ: ÇİFTÇİ NÜFUS GENÇLEŞTİRİLMELİ

SETBİR Yönetim Kurulu Başkanı Dr. İsa Coşkun, et sektöründe yaşanan sorunların çözümüne yönelik önerilerini şöyle sıraladı:

» Tanımda verimlilik, rekabetin ve kalitenin ana unsurlarından birisidir. Verimli üretim yapabilmek için her türlü eğitim, teknoloji ve yenilerin alt yapılarının oluşturulması, teşvik edici önlemler alınması gerekmektedir.

» Kırsal alanda yaşayan, tarımsal faaliyetlerde bulunan nüfusun sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, emeklilik, mevsimlik işçi, çoban-bakıcı temini, sendikal hak konularındaki eksiklikleri giderilmeli, sosyal imkanları geliştirilmeli; kırsal yaşam özendirilerek göç önlenmeli, bu uygulamalarla çiftçi nüfusunun gençleşmesi sağlanmalıdır.

» AB ülkelerinde meralar hem kaba yem kaynağı hem de çevre korumada doğal kaynaklar olarak algılanmaktadır. Ayrıca en ucuz kaba yem kaynağı olmaları da meralara önem kazandırmaktadır. Bu nedenle meraların azalmasını önlenmesini, mera ve otlaklar-

dan daha etkin bir şekilde yararlanılmasını sağlayacak mera ıslahı, otlama planlaması ve kapasite belirlemesi uygulamalarının yürütülmesi ve yaygınlaştırılması gibi konularda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Meralar ve tarım arazilerinin amaç dışı kullanımına izin verilmemeli, bu alanlar yapışmaya açılmamalıdır.

» Her platformda dile getirdiğimiz bir konu olan hayvansal ürün ihracatını artırmak için serbest ticaret anlaşmalarının yaygınlaştırılması ve stratejik önemde olan hayvansal ürün ve tarım ürünlerinin de kapsama alınması gerekmektedir.

» Başta AB olmak üzere ülkemizden et ithalatını sınırlandıran ülkelere, ihracatın açılması için gerekli girişimler yapılmalıdır. Ülkemizde faaliyet gösteren firmaların kesimhane ve ileri işleme tesislerinin AB tarafından onaylanmasıyla ihracat imkânlarının oluşturulması, katma değerli ürünlerin yurt dışı tüketicilere ulaştırılması açısından gereklidir.